

Bosinstandhouding en houtvoorziening

In breed belang eigen hout koesteren

Nico Leek en Leffert Oldenkamp

Hout is door de eeuwen heen een essentiële grondstof voor de samenleving geweest. Bossen zijn echter op grote schaal aan oogstdrift te gronde gegaan. Houtoogst is helaas in negatieve zin verbonden aan persistente problemen als armoede, erosie, energieschaarste, verlies aan biodiversiteit en schending van mensenrechten. Toch kan gerichte houtoogst een positieve uitwerking hebben, zowel op het bos als op de omgeving ervan.

Ondanks pogingen om voldoende bossen voor het nageslacht te behouden via certificering, bosaanleg en doelmatiger gebruik van hout, gaat het afbraakproces van sommige boscossystemen door. Ontwikkeling van systemen van goed bosbeheer ziet men slechts op plaatsen waar bosinstandhouding niet meer bedreigd is. Houtopbrengsten zijn nauwelijks gerelateerd aan kosten van instandhouding van het bos.

De houthonger in landen als China en India en het belang van de houtverwerkende industrie in landen als Brazilië, Rusland, Indonesië, Maleisië, Canada, Scandinavië en Centraal-West-Afrika bieden vooralsnog sombere perspectieven voor oplossing van de mondiale problemen. Toch kunnen we, door in ons land anders met bos en hout om te gaan, wel een blokje bijdragen.

Jos Geerligns intrigeert in *Spil* 211-212 met zijn stelling dat “olie, hout, graan en vlees energiedragers zijn die in belangrijke mate substitueerbaar én converteerbaar zijn. [...] Een stijgende prijs voor olie leidt op den duur ook tot hogere voedselprijzen.”¹ Prijsontwikkelingen zijn echter niet doorzichtig. De vraag dringt zich dan ook op of de doorwerking van hogere olieprijsen naar die van hout, graan of vlees wel inzichtelijk te maken is. Voor hout lijkt dat op basis van historische prijsontwikkelingen niet aannemelijk. De prijs van hout (aan de bosweg, c.q. aan de kade) wordt wereldwijd voornamelijk bepaald door de opvatting dat bos ‘gemeenschappelijk bezit’ is. Wat het kost om hout uit het bos te halen, is dan bepalend voor de beslissing over al dan niet kappen. Particuliere bouseigenaren staan voor een vergelijkbaar dilemma: de meerwaarde van oogsten is vaak onvoldoende om instandhouding van alle facetten van het bosbezit te garanderen.

naar het bos te laten terugvloeien. Onder die omstandigheden zijn houtoogst en bosinstandhouding nog enigszins complementair.

Hout kan moeilijk met een landbouwgewas worden vergeleken. Men kan (idealiter) slechts de aanwas oogsten, waarbij het achterblijvende ‘kapitaal’ (gewas) veel meer producten en diensten levert dan hout alleen. Dat bos niettemin verdwijnt, heeft alles te maken met het feit dat bos, in tegenstelling tot hout, voor de mens te weinig opbrengt. Duurzaam beheerd bos moet dus ook producten als kruiden, vruchten, vlees en diensten (toerisme, entourage) leveren en dient over uiterst lange omlopen te worden aangehouden. Er bestaat derhalve geringe flexibiliteit ten aanzien van de gewas- en productkeuze. Verder valt er niet constant een zelfde product te oogsten. Alleen al voor ‘hout’ geldt dat, over één omloop (c.q. duur van een concessie) gerekend, de kwaliteiten en kwantiteiten van

In tropische landen, maar bijvoorbeeld ook in Canada en Rusland, geeft voornamelijk de overheid (als bouseigenaar) licenties uit aan exploitatiemaatschappijen. De opbrengsten daaruit verdwijnen grotendeels in de ‘algemene middelen’ en komen over het algemeen niet ten goede aan het bos. De handel maakt vervolgens gebruik van het ‘voordelig’ bemachtigde hout. Maar daarmee buigt de geldstroom niet noemenswaardig terug naar het bos of naar een gemeenschap die van het bos moet leven.

Het meeste profijt van houtkap wordt voor de gemeenschap verkregen wanneer hout in de nabijheid wordt verwerkt en een toegevoegde waarde krijgt. Werkgelegenheid en inkomsten maken het dan mogelijk zowel direct als indirect middelen

Rondhout voor zagerij op een stapelplaats in Zweden. (foto: Probos)

Houtoogst in Kameroen, West-Afrika. (foto: Probos)

- het tegengaan van illegale houtoogst en de ontwikkeling van protocollen om het te controleren;
- plantagebossen en teakinvesteringen;
- papier- en vezelbehoefte;
- hout voor energie.

Goed bosbeheer en certificeren.

In *Spil* 199-200 werd aandacht besteed aan problemen van bosbeheer en de functie van certificeren.² Hoewel certificering met de beste bedoelingen wordt uitgewerkt, zijn de effecten op het feitelijke bosbeheer beperkt. Er wordt een breed scala van principes en criteria in één systeem uitgewerkt. Elk criterium verdient op zichzelf zeker aandacht. Maar elke te controleren of te verbeteren omstandigheid

speelt zich af in een eigen context, waarbij sommige (vooral de feitelijke bosbouwkundige zaken) in een stimulerende sfeer pas over langere tijd zijn aan te passen. Andere zaken bevinden zich in het spanningsveld van nationale en internationale wet- en regelgeving en vergen naleving middels inspecties. Zoveel verschillen in één systeem proberen te vatten is ambitieus. Mede door deze beperkingen stimuleert de huidige aanpak bij certificering, mondiaal gezien, nog nauwelijks goed bosbeheer. Voor de meeste systemen worden nu zogenaamde gefaseerde trajecten uitgewerkt, waarmee er mogelijkheden komen om met meer realisme de problemen te lijf te gaan. Voor landen (voornamelijk in West-Europa) waar bosinstandhouding niet meer bedreigd wordt, heeft certificering weliswaar aandacht voor de problemen van het bosbeheer gebracht, maar verdere inspanningen op dit gebied zijn niet urgent. Simpele boswetgeving regelt in die landen over het algemeen in voldoende mate de handhaving van het bosareaal.

Tegengaan van illegale houtoogst en protocollen om het te controleren

Omstandigheden die illegale houtkap veroorzaken, zijn volop aanwezig (armoede, conflicten, corruptie). Er is bovendien een grote vraag naar hout vanuit landen die hun eigen bossen al aardig hebben verbruikt (China, India), wat in omliggende landen illegale kap stimuleert. In veel oorlogsgebieden vormen de inkomsten uit illegale houtkap een belangrijke bron om een leger op de been te houden. In Nederland geïmporteerd hout zou voor 10-20 % van illegale herkomst kunnen zijn. Wetgeving die dat moet tegengaan, bestaat wel voor houtsoorten die op de zogenaamde CITES-lijsten staan, maar voor de bulk van de invoer vallen geen maatregelen tegen illegaal geoogst hout te treffen. Hoewel in systemen voor boscertificering de eisen ten aanzien van legaliteit zijn opgenomen, is er toch in internationaal verband een sterke roep gekomen om illegaliteit met voorrang uit te bannen. Dit dient dan te worden gezien als een eerste stap op weg naar volledige nakoming van principes en criteria. Daartoe zijn aparte protocollen voor controle op illegale houtkap ontwikkeld. Er bestaat echter nog geen overeenstemming tussen alle partijen die bij het opstellen van dergelijke aparte protocollen betrokken zijn. Enerzijds zouden illegale praktijken

bepaalde, op basis van duurzaamheid te leveren sortimenten sterk zouden moeten variëren.

Mondiaal gezien is de vraag naar hout in het geheel niet afgestemd op wat het bos vanuit het duurzaamheidsprincipe zou kunnen leveren. Dat heeft tot gevolg dat bossamenstelling en bosstructuur in negatieve zin worden beïnvloed. In het uiterste geval leidt dit tot bosvernietiging. Zoals dat in de bosgeschiedenis helaas regel was: bossen werden en worden over de gehele wereld opgeofferd aan houthonger en landhonger.

Enkele mondiale karakteristieken.

Er is veel aandacht voor het legaal en illegaal verdwijnen van bossen en de vaak ongebreidelde houtoogst, niet alleen in de tropen. In internationale organisaties staat de instandhouding van bossen hoog op de agenda. De Wereldbank stimuleert in diverse regio's in de wereld het opzetten van initiatieven om te komen tot duurzaam beheer van de bossen. De FAO publiceert elk jaar een *State of the world's forests*. Daarin passeren vele facetten de revue: omvang en vermindering van bosareaal; stand van zaken betreffende CO₂-certificaten en Kyoto-protocol; bosaanleg in gedegradeerde systemen; herstel van boslandschappen; ecotoerisme; tegengaan van illegale activiteiten; duurzaam bosbeheer en certificering; energie uit hout; agro-forestry; bosbouw (roofbouw) in gebieden met conflicten; technologische aspecten en houtvezelproductie; gegevens over handel in hout en niet-houtige bosproducten; etcetera. Diverse institutionele activiteiten worden daarvoor opgezet.

Elk bosgebied kent een eigen context en worstelt daarbij met zijn eigen trends. Een nationale en regionale aanpak volgen is derhalve minstens zo belangrijk als internationale afspraken formuleren.

In het kader van deze verhandeling gaat het te ver om aan alle varianten van het bossenverhaal aandacht te schenken. We gaan in op enkele zaken. Deze beperking belemmert ons evenwel niet, voor onze eigen regio enige conclusies te trekken met betrekking tot bijsturing van houtstromen en aanpassing van ons bossenbeleid. Achtereenvolgens behandelen wij de volgende aspecten:

- goed bosbeheer en certificeren;

(ongemerkt) tot legale praktijken kunnen worden getransformeerd. Anderzijds zou dan aan 'armoede' geen uitweg meer worden geboden, omdat in bepaalde gebieden illegale houtkap de enige bron van bestaan is. Verder ijveren idealisten onder regelgevers voor uitbreiding van het begrip 'illegaliteit', waardoor tegelijkertijd zou moeten worden voldaan aan veel extra voorwaarden (bijvoorbeeld inzake mensenrechten, gebruik van chemische middelen, arbeidsrechten en stroperij). Zo'n verruiming maakt een pragmatische invoering problematisch.

De Europese Commissie wil, in het kader van het zogenaamde FLEGT-actieplan, via een vergunningstelsel bewerkstelligen dat alleen hout van legale herkomst wordt geïmporteerd. Daartoe dienen bilaterale overeenkomsten te worden gesloten tussen individuele EU-landen enerzijds en producerende landen

anderzijds. Vanwege de complexiteit van de illegale houtkap en de verschillen in ideologische benadering tussen betrokken partijen zal er nog veel overleg nodig zijn. Bovendien bestaat het gevaar dat met zwakke controle in de Unie toegelaten partijen hout zonder verdere controle kunnen terecht komen in andere EU-landen. Nederland heeft op zich genomen in de komende drie jaar een overeenkomst met Maleisië uit te werken.

Kennelijk is het niet mogelijk om binnen de Europese Unie te kiezen voor een meer pragmatische benadering, namelijk met een beperkte definitie van legaliteit ervaring op te doen bij het weren van de bulk van het illegale hout. Dan zou tenminste een belangrijke stap zijn gezet om overmatige kap te helpen beteugelen. Het Keurhoutprotocol, dat door de Vereniging van Nederlandse Houtondernemingen met dat doel is geaccepteerd, blijkt voor hout uit Maleisië redelijke garanties te bieden. Het probleem in één klap over de volle breedte willen oplossen is zonder meer een illusie. De EU en de Nederlandse overheid zouden met de aangegeven pragmatische benadering kostenbesparend kunnen werken, en er al op korte termijn mee kunnen beginnen.

Plantagebossen en teakinvesteringen

Grootschalige bosvernielingen zijn regel geweest. In daarvoor ontstane situaties kunnen plantages op den duur herstellende bossystemen opleveren, waarmee verschillende bosfuncties terugkeren. Vooral in West-Europa zijn langs die weg duurzame, multifunctionele bossen ontstaan. Maar ook in boreale gebieden (Scandinavië, Canada) en in de tropen zijn voorbeelden te vinden.

Opvallend is dat in dergelijke bossen veelal minder dan de lopende aanwas wordt geoogst. Er vindt dan voorraadvorming plaats, hetgeen betekent dat er een potentieel bestaat om op duurzame wijze aan een grotere vraag te voldoen. Aan de andere kant worden geplante bossen (namelijk die voor vezelproductie of financiële beleggingen) op te jonge leeftijd gekapt, waardoor onvoldoende houtvoorraad wordt opgebouwd, te hoge kosten voor herplant en ver-

Voor transport naar Nederland bestemd tropisch hout wordt verwerkt in een zagerij in Kameroen. (foto: Probos)

zorging worden gemaakt en vooral de natuurfuncties onvoldoende worden ontwikkeld.

Het bosbouwkundige beheer kan dus worden verbeterd.

Investerings in teakplantages hebben ruim de pers gehaald. Het is een goede zaak dat teakplantages worden aangelegd. De veelal beperkte opzet bij financiële beleggingen met een uiterst korte omloop, dus zonder voldoende garanties voor herbebossing, geeft echter te weinig soelaas voor de in dit artikel behandelde bosbouwkundige problematiek. Bovendien zijn de voorgespiegelde rendementsverwachtingen lang niet altijd hard te maken. Helaas worden er internationaal noch nationaal voldoende stimuleringsacties opgezet om het bosbouwkundige potentieel van plantagebossen te benutten. Er zijn, vooral in de tropen en subtropen, grote arealen voor beschikbaar.

Papier- en vezelbehoefte

Ondanks het toenemende hergebruik bestaat er wereldwijd grote behoefte aan verse vezels voor papier en verwante producten. Deze behoefte neemt eerder toe dan af. Grote arealen met snelgroeiende boomsoorten (Eucalyptus, Acacia, etcetera) voorzien vooral fabrieken in tropische en subtropische gebieden van grondstof. In veel gevallen gaat de aanleg van dergelijke bossen met zeer korte omlopen ten koste van waardevolle ecosystemen. Zoals in Zuidoost-Azië, waar bovendien plantages van oliepalm en dergelijke de oppervlakte tropisch bos terugdringen. In andere gevallen (zoals op de cerrado's van Brazilië) worden gedegradeerde gronden beplant. In deze situaties bestaan weinig mogelijkheden voor het ontwikkelen van multifunctionele bossystemen, maar de aanleg van zulke vezelakkers helpt wel voorkómen dat bestaand bos wordt opgeofferd voor de papierfabricage.

Ook in Europa verkeren bestaande ondernemingen in een steeds verdergaand proces van schaalvergroting. De Europese Unie ondersteunt dit met aanzienlijke subsidies. Aangezien de grondstof voor deze fabrieken voor een belang-

rijk deel uit West-Europese bossen moet komen, ontstaat er een tendens naar toepassing van kapmethoden in bestaande bossen die minder selectief zijn dan gewenst. Bovendien wordt het hout over steeds grotere afstanden vervoerd, waardoor vezelhout minder toegevoegde waarde oplevert in de nabijheid van het bos. Boslandschappen zijn juist gebaat bij economische activiteit die gekoppeld is aan producten van eigen bodem. Zo is het voor het Nederlandse bos van belang dat de rondhoutverwerkende industrie in ons land competitief blijft.

De inkomsten uit vezelhout vormen in ieder geval een belangrijke aanvulling op inkomsten uit andere houtsortimenten. De enorme vraag naar vezels en de bijbehorende mondiale druk op bosesystemen vallen overigens slechts te beteugelen wanneer er zuiniger wordt omgegaan met papier en karton.

Hout voor energie

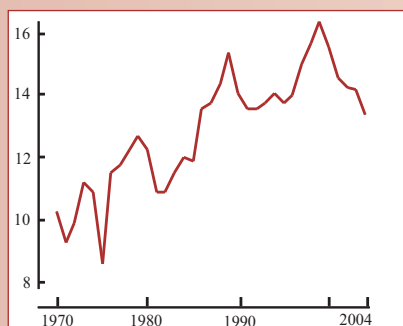
In grote delen van de wereld wordt brandhout als basisbehoefte uit het bos gehaald. Het is pure noodzaak en heeft meestal verdere bosvernietiging tot gevolg. Ook in onze westerse wereld staat brandhout weer volop in de belangstelling. Het gaat dan om de inzet van hout voor de opwekking van duurzame energie. De discussie over klimaatverandering heeft binnen de Europese Unie geleid tot het stimuleren van de inzet van biomassa. De Europese Commissie doet dit om de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen, CO₂-emissies te reduceren en economische activiteit op het Europese platteland te bevorderen. Op dit moment is 4% van het energieverbruik in de Unie afkomstig uit biomassa. Wordt het gehele potentieel ingezet, dan zal er in 2010 meer dan het dubbele aan biomassa worden opgestookt (een toename van 69 mtoe in 2003 tot 185 mtoe in 2010; *Biomass Action Plan*, COM (2005) 628 final).³

Als dit beleid wordt gerealiseerd, neemt de vraag naar energiehout sterk toe. De Nederlandse overheid stelt zich ten doel in 2020 tien procent van het totale energieverbruik uit duurzame bronnen te dekken, waarbij minstens een derde deel uit biomassa zal moeten komen. Daarvoor is ongeveer 8 miljoen ton droge stof nodig. Als deze biomassavraag geheel met hout wordt ingevuld, gaat het om een jaarlijkse hoeveelheid van 15 miljoen m³ (vers) hout. Dat is 2 miljoen m³ meer dan het totale huidige houtverbruik van de Nederlandse samenleving! Op dit moment worden naast hout residuen uit de landbouw en de voedings- en genotmiddelenindustrie als biomassa ingezet. Hout maakt daarvan 50% uit, waarvan de helft uit import. De meeste biomassa voor de toekomstige opwekking van duurzame energie in Nederland zal uit het buitenland moeten komen.

Enkele Nederlandse karakteristieken

Houtgebruik in Nederland

In ons land wordt in totaal ruim 13 miljoen m³ aan hout

Figuur 1: Verbruik van hout en houtproducten in Nederland, in miljoenen m³ (bron: Probos).

		(waarvan tropisch)
houtproductie**	1,0	-
import	20,6	1,0
export	8,0	0,1
verbruik***	13,2	0,9
houtproductie in % van verbruik = zelfvoorzieningsgraad	7,8%	

Tabel 1: Productie van, handel in, en verbruik van hout en houtproducten in Nederland in 2004, in miljoenen m³ (bron: Probos).

en houtproducten gebruikt. Dat volume wordt voor de helft verwerkt tot papier en karton en voor de andere helft tot gezaagd hout en plaatmaterialen. Zoals uit grafiek 1 valt af te lezen, is dit verbruik de laatste paar jaar met circa 20% afgenomen als gevolg van de kwakkelende economische situatie. In het piekjaar 2000 bedroeg het totale verbruik ruim 16 miljoen m³.

Het overgrote deel van ons hout halen we uit het buitenland. De houtproductie uit eigen bossen bedraagt rond 1 miljoen m³. Daarmee ligt de zelfvoorzieningsgraad op 7,8% (zie tabel 1). In 2000 was deze het laagst met 5,5%. Nederland is een belangrijk houtimporterend land, maar exporteert vervolgens ook weer papier, rondhout en plaatmateriaal.⁴ Tropische hardhoutstammen komen Nederland nauwelijks meer binnen. Meer en meer importeert ons land, terecht, ook uit de tropen bewerkte houtproducten. Nederland importeert driekwart van zijn hout- en papierproducten uit EU-landen, de rest is afkomstig uit Noord-Amerika en Zuid-oost-Azië. De totale importwaarde bedroeg in 2004 volgens het CBS 4,344 miljard Euro, de export 2,783 miljard.

Sector	Verbruik 2002	Verbruik 2003	Aantal bedrijven 2003
Zagerijen	543	575	76
Klompemakers	17	13	21
Papier/kartonfabrikanten	187	187	2
Plaatfabrikanten	*	*	1
Palenfabrikanten	111	116	25

* Geen verbruik opgegeven i.v.m. herleidbaarheid tot individuele bedrijven.

Tabel 2: Verbruik van de Nederlandse rondhoutverwerkende industrie in 2002/2003 (x 1.000 m³ met schors) (bron: Probos).

Verwerking van rondhout

De verwerking van rondhout vindt plaats bij zagerijen, verduurzamingsbedrijven, producenten van (hei)palen, klompfabrikanten en papier- en kartonfabrieken. Productie van plaatmaterialen op basis van rondhout vindt in Nederland nauwelijks plaats; er is slechts één fabriek van houtwolcementplaten.

De grootste afnemers van NEDERLANDS RONDHOUT zijn de zagerijen (405.000 m³ = 70% van het totaal verwerkte volume), gevolgd door de papierproducenten (115.000 m³ = 60% van het verwerkte volume). De overige verwerkers zijn beduidend kleiner in hun verbruik van inlands rondhout (gezamenlijk circa 35.000 m³ = 25% van het verwerkte volume). De cijfers betreffen het jaar 2003. DE NEDERLANDSE RONDHOUTVERWERKENDE INDUSTRIE DRAAIT DUS GROTENDEELS OP HOUT UIT HET NEDERLANDSE BOS.

Hernieuwde aandacht voor houtoogst

Het bos- en houtbedrijfsleven, verenigd in Platform Hout Nederland, heeft het afgelopen jaar, samen met het ministerie van LNV, de *Visie op de houtoogst* uitgebracht. Aanleiding hiertoe was het feit dat er steeds minder hout wordt geoogst als gevolg van de slechter wordende condities voor houtoogst in ons land. Overheid en bedrijfsleven ontplooiën nu activiteiten om meer en beter gebruik te maken van hout uit het Nederlandse bos. Daarmee kan in eigen land de economische functie van het bos worden opgewaardeerd. Een vergrote oogst van inlands hout kan bovendien bijdragen tot het ontzien van de bossen elders in de wereld, waar duurzaam bosbeheer veel moeilijker valt te realiseren.

Beoordelingsrichtlijn van de Nederlandse overheid en het aanbestedingsbeleid

De Nederlandse overheid is, in overleg met bedrijfsleven en NGO's, sinds 1995 doende richtlijnen op te stellen voor de import van hout. Via Keurhout worden al vanaf 1996 evaluaties uitgevoerd op basis van die richtlijnen. De nieuwste versie van de BRL (Beoordelingsrichtlijn duurzaam geproduceerd hout) is anno 2006 volop in discussie, waarbij detaillisme en idealisme een pragmatische benadering bemoeilijken. Het is denkbaar dat de overheid uiteindelijk besluit om de nieuwe BRL slechts van toepassing te verklaren op hout dat gebruikt wordt bij aanbestedingen door de overheid zelf. Soortgelijke richtlijnen zijn inmiddels ingevoerd in het Verenigd Koninkrijk en Denemarken; in Duitsland zijn ze in de maak.

Discussie

De aandacht voor bos en hout is terecht groot. Hout is niet alleen van betekenis voor de 'markt' (gebruik), maar ook voor economische bedrijvigheid. Bovendien kan houtoogst bijdragen aan een betere functievervulling van het bos, mits er rekening wordt gehouden met een gewenste bosontwikkeling.

Helaas tellen argumenten voor het behoud van bos en de kosten die daarvoor zouden moeten worden gemaakt, onvoldoende mee bij de exploitatie van bossen. Mondiaal gezien gaat nog veel bos verloren, terwijl de opbrengsten uit hout en andere bosproducten nauwelijks worden gebruikt voor de instandhouding ervan.

In dat licht gezien zou het voor de bosbouw een uitkomst zijn wanneer op basis van het Kyoto-protocol (CO₂-certificaten) geld uit de markt werd gehaald. Dat zou dan voor bosinstandhouding en bosuitbreiding kunnen worden aangewend. Maar dat protocol is ontwikkeld om klimaatverandering tegen te houden, en beweegt zich daarmee - zoals de lezers van *Spil* zich realiseren⁵ - langs nogal wat voetangels en

klemmen. Vooral nog lijkt het een illusie te denken dat we de bosinstandhouding hiermee zouden kunnen garanderen. Via het Groenfonds worden (met een aanloopsubsidie van de overheid) in Nederland schuchtere pogingen gedaan om met CO₂-certificaten aan de slag te gaan in de bosbouw. In vijf jaar tijd is ongeveer 1.000 hectare additioneel bos aangelegd; de jaarlijks daarmee gerealiseerde vastlegging wordt berekend op 200.000 ton CO₂. Aan de andere kant subsidieert de Nederlandse overheid echter ook herstel van oude landschappen, van zandverstuivingen en van andere vegetaties, waarvoor juist bos mag wijken. Dat schiet dus niet op. Per saldo is er in Nederland weinig grond beschikbaar voor additioneel bos.

Er zijn op dit moment twee mechanismen die daadwerkelijk de bosinstandhouding bewerkstelligen. In het westen is dat een pragmatische boswet, die het bosareaal veiligstelt. Elders is er meestal ook wel een boswet, maar daar kan (een deel van) het bos slechts veilig worden gesteld door de aanwijzing van beschermde gebieden en deels zelfs de aankoop ervan. In die beschermde gebieden kan dan niet of beperkt worden geoogst.

Valt er niettemin iets bij te sturen, vanuit onze Nederlandse situatie? We noemen enkele aandachtspunten:

- via een omslag op geïmporteerd hout (*biocredits*) meer beschermde bosccosystemen in bedreigde gebieden realiseren;
- meer hout oogsten in het Nederlandse bos, waardoor de mate waarin boscigenaren afhankelijk zijn van subsidies, en de afhankelijkheid van import afnemen (per slot blijft op dit moment ongeveer 50% van de bijgroei in het bos onbenut);
- hout uit ons bos in hoogwaardiger toepassingen gebruiken en daarbij geïmporteerd hout vervangen;
- terreinbeherende instanties, die dezelfde gesubsidieerde producten en diensten leveren, laten samenwerken, waardoor besparingen en betere toepassingen van ons hout mogelijk worden (zie ook *Spil* 197-198⁶);
- meer aandacht schenken aan de aanleg van bossen in gedegradeerde bossystemen en aan de bosbouwkundige aspecten daarvan;
- pragmatische controle- en certificeringssystemen ontwikkelen en daarbij meer afstemming tussen verschillende systemen realiseren;
- het Nederlandse bossenbeleid en het internationale biodiversiteitsprogramma meer richten op de relatie tussen houtoogst en bosinstandhouding en minder op het 'niets doen' in het bos.

Door onze houtimport zijn we betrokken bij de ontwikkelingen in de houtexporterende landen. Een wat meer pragmatische houding bij de ondersteuning van die landen zal meer vruchten kunnen afwerpen dan ideologische scherpslijperij.

Noten

¹⁾ Jos Geerligts, "Kopen we vlees of gaan we tanken? Over de samenhang tussen energieverbruik en voedselconsumptie", *Spil*, 211-212 (2005, 2): 15-19.

²⁾ Leffert Oldenkamp, "Certificeren van illusies? Over duurzaamheid van bosfuncties en keurmerken voor goed bosbeheer", *Spil*, 199-200 (2004, 1): 10-15.

³⁾ 1 mtoe = 5,1 miljoen m³ rondhout equivalent.

⁴⁾ Zie ook Nico A. Leek, "De bos- en houtsector in Europa: wat staat ons te wachten?", *Berichten Pobos*, 2005, nr 3.

⁵⁾ Zie onder meer Arthur Rörsch, "Noordwest-Europa tussen opwarming en afkoeling? Alarmerende klimaatvoorspellingen komen steeds meer ter discussie", *Spil*, 219-220 (2005, 6): 9-14.

⁶⁾ Leffert Oldenkamp, "Naar een ge-

biedsgericht terreinbeheer in Nederland. Niet voor, maar door terreinbeherende organisaties", *Spil*, 197-198 (2003, 5): 26-32.

Nico A. Leek is consultant houtmarkt bij Probos en secretaris van Platform Hout Nederland. Leffert Oldenkamp is adviseur terreinbeheer en lid van het college van deskundigen Keurhout.